ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Milana Podhrázkého a soudců Petra Mikeše a Jitky Zavřelové v právní věci žalobkyně: **M. M.,** zastoupená JUDr. Tomášem Hofrichterem, advokátem se sídlem Josefská 504/8, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí,** se sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. SZ/MPSV-2018/214905-921, čj. MPSV-2018/237762-921, o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 5. 2020, čj. 33 A 6/2019-150,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žalobkyni **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

III. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

IV. Ustanovenému zástupci JUDr. Tomáši Hofrichterovi, advokátovi se sídlem Josefská 504/8, Brno, se **přiznává** odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši **5 687 Kč**, která je splatná do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Úřad práce ČR – krajská pobočka v Brně (dále jen „správní orgán I. stupně“) rozhodnutím ze dne 12. 9. 2018, čj. 294631/2018/BBA, nepřiznal na základě žádosti žalobkyni dávku pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí. Zjistil, že žalobkyně vlastní rekreační nemovitost, jejíž hodnota je dle odhadů dvou realitních kanceláří 1 200 000 Kč – 1 300 000 Kč, resp. 600 000 Kč – 900 000 Kč. Žalobkyně sice nemovitost pronajímá, ale činí tak pouze za nájemné ve výši 1 250 Kč měsíčně. Celkové sociální a majetkové poměry žalobkyně jsou proto takové, že jí mohou zaručit dostatečné zajištění výživy a ostatních základních životních potřeb,

a není proto osobou v hmotné nouzi. Odvolání žalobkyně žalovaný v záhlaví uvedeným rozhodnutím zamítl a potvrdil rozhodnutí správního orgánu I. stupně. Poukázal na to, že žalobkyni byl příspěvek na živobytí v minulosti odejmut, protože nejdřív vlastnictví dané nemovitosti nepřiznala, později nepřiznala, že ji pronajímá a nájemné postupně snižovala. Ve shodě se správním orgánem I. stupně žalovaný konstatoval, že příjem z nájmu neodpovídá řádnému využití majetku ke zvýšení příjmu vlastním přičiněním. Hodnota dané nemovitosti je navíc sama o sobě tak vysoká, že je na překážku přiznání dávky.

[2] Žalobkyně napadla rozhodnutí žalovaného žalobou. Namítla, že sociální šetření včetně fotografování její nemovitosti bylo provedeno na jejím pozemku, aniž by o tom byla předem informována a souhlasila s tím. Správní orgány si neobstaraly dostatek aktuálních informací o nemovitosti, která je ve špatném stavu (je podmáčená, nejsou přivedeny inženýrské sítě, studna s pitnou vodou je kontaminovaná). Její hodnota byla odhadnuta pouze na základě několika fotografií bez bližší znalosti okolí a stavu interiéru. Prodej nemovitosti by vzhledem k jejímu stavu a nízké hodnotě situaci žalobkyně vůbec neřešil. Z rozhodnutí není zřejmé, jak správní orgány dospěly k závěru, že sjednané nájemné je nedostatečné a z jakého důvodu po stěžovatelce lze spravedlivě žádat, aby nemovitost prodala.

[3] Krajský soud v Brně shora označeným rozsudkem rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Předně podotkl, že v řízení se žalobkyní nebylo provedeno sociální šetření, ale fotografie její nemovitosti rozeslané realitním kancelářím pocházely z jiného správního řízení vedeného s nájemcem dané nemovitosti S. S., který k provedení sociálního šetření udělil souhlas. Tyto výstupy lze z hlediska nynějšího řízení označit jako poznatky, které jsou správním orgánům známy z úřední činnosti. Krajský soud se dále v obecné rovině ztotožnil s tím, že spornou nemovitost žalobkyně nepoužívá k bydlení, její hodnota není marginální a lze po ní spravedlivě požadovat, aby ji využívala ke zlepšení svých finančních poměrů, a to buď prodejem, nebo jiným způsobem. Na druhé straně je ale třeba zvažovat efektivitu a reálnost prodeje a existenci právních či faktických závad. Správní orgány navzdory učiněným krokům cenu nemovitosti a zejm. její prodejnost a jinou využitelnost komplexně nevyhodnotily. Neměly aktuální informace o technickém stavu celé nemovitosti, jejího interiéru a možnostech jejího využití, což se odrazilo v odhadech sdělených realitními kancelářemi. Do správního spisu ani nezaložily pořízené fotografie. Žalobní tvrzení žalobkyně, že nemovitost nemá ani hodnotu, kterou sama uvedla ve správním řízení (tj. 416 500 Kč) nebylo možné potvrdit ani vyvrátit, protože zjištěný skutkový stav nelze s ohledem na rozcházející se odhady realitních kanceláří ani řádové postavit najisto. Žalobkyně vznášela námitky proti způsobu stanovení ceny již ve správním řízení, a proto měly správní orgány provést místní šetření či ohledání nemovitosti, a to třeba i za účasti pracovníků realitních kanceláří, případně si vyžádat znalecký posudek. Obdobně nebylo dostatečně zjištěno, jaká je výše nájemného u obdobných nemovitostí a zda by ji žalobkyně mohla pronajmout za výhodnějších podmínek.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalobkyně

[4] Proti rozsudku krajského soudu podal žalovaný (dále „stěžovatel“) kasační stížnost. Namítl, že krajský soud věc nesprávně právně posoudil (při posouzení zjišťování majetkových poměrů žalobkyně nesprávně aplikoval § 3 a § 15 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Žalobkyně opakovaně uváděla nepravdivé skutečnosti, mařila využití svého majetku jeho pronájmem, ze kterého jí neplynuly žádné nebo jen minimální příjmy nebo tím, že jej zatížila věcným břemenem. Sama v žádosti o přiznání příspěvku na živobytí nemovitost ocenila na 416 500 Kč. Stěžovatel žalobkyni od roku 2014 opakovaně informoval o povinnosti využít její majetek. Od té doby mohl prodej nemovitých věcí žalobkyně bez problémů proběhnout. Tím spíše, pokud rozloha jejích pozemků přesahuje 2 000 m^2. Vady nemovitosti jsou přímým důsledkem jednání

žalobkyně, která nemovitost nedůvodně zatížila věcným břemenem, pronajala ji osobě, která řádně nehradila ani objektivně nízké nájemné a ani ona sama či její nájemce nemovitost neudržovali.

[5] Závěry týkající se nedostatečně zjištěného skutkového stavu nemovitosti považuje za nesprávné z toho důvodu, že ani podrobná dokumentace interiéru chaty by neměla významný vliv na stanovení odhadu ceny. Cena odhadnutá realitními kancelářemi je i bez podrobnějších informací vyšší než odhad uvedený žalobkyní v žádosti. Běžnou praxí realitních kanceláří také je, že při odhadu ceny lustrují nemovitost v katastru nemovitostí, aby zohlednily případné právní zatížení nemovitosti či jiné okolnosti mající vliv na její cenu. Úkolem správních orgánů bylo v rámci hospodárnosti řízení primárně zjistit, zda hodnota nemovitosti je zjevně tak nízká či vysoká, že nelze mít pochyby o tom, že majetkové poměry nebrání přiznání dávky nebo jsou naopak přiznání na překážku (§ 15 odst. 2 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Pokud tomu tak je, nemusí být cena dále zjišťována, a tedy nedochází k vytváření nadbytečných nákladů státu. I kdyby platil odhad ceny uvedený samotnou žalobkyní, byla by i tato částka dostatečná k zajištění výživy a ostatních základních potřeb. Jestliže krajský soud doporučuje provedení místního šetření, nemělo by toto šetření vypovídací hodnotu ve vztahu k rozhodnému období, kterého se posuzovaný nárok týká. Stěžovatel se ve svém rozhodnutí vyjadřoval také k výši nájemného. Prodej nemovitosti (byť za nejnižší odhadnutou cenu) by navíc převýšil maximální možný příjem z nestabilního nájemného.

[6] Žalobkyně ve vyjádření ke kasační stížnosti navrhla její zamítnutí. Uvedla, že správní orgán I. stupně nezjistil, jaké výše by mohlo dosahovat získané nájemné. Poukázala na katastrofální stav nemovitosti, který takřka neumožňuje její užívání. Vzhledem k tomu, že fotografie interiéru předložila teprve žalobkyně v řízení před krajským soudem, neměly správní orgány a oslovené realitní kanceláře možnost hodnotu nemovitosti odhadnout. Nemovitosti jsou podmáčené, nejsou k nim přivedeny inženýrské sítě a studna je kontaminovaná. Není proto možné ji pronajímat za vyšší cenu než nyní. Stran výtek stěžovatele o nedostatečné péči o nemovitost poukázala na svou situaci, která jí neumožňuje financovat sanaci nemovitosti. Vzhledem k tomu, že je nemovitost v zátopové oblasti, ani sanace by navíc nevedla ke zlepšení stavu. Stavba chaty byla zahájena v roce 1955, přičemž podle znaleckého posudku z roku 1994 je její životnost 80 let. V důsledku následné změny krajiny ústící v to, že se pozemky staly zátopovou oblastí, už ale kvůli destrukci vlivem podmáčení životnost chaty pominula. Ani realitní kanceláře, které oslovila, neměly zájem zařadit nemovitost do své nabídky. Žalobkyně v žádosti uvedla hodnotu nemovitosti, aniž by měla povědomí o skutečné hodnotě. Nelze proto vycházet pouze z takto uvedené hodnoty bez přibrání znalce. Od roku 2015 získala na základě nájemní smlouvy více než 83 000 Kč, čímž si zajistila vyšší zisk, než jakého by dosáhla prodejem. Nesouhlasí, že by věcné břemeno zřídila účelově. Důvodem k jeho zřízení byla skutečnost, že ji osoba oprávněná z věcného břemene podporuje a pomáhá jí se zajištěním ošacení. Zopakovala, že nesouhlasí s pořízením fotografií nemovitosti bez jejího souhlasu.

[7] V replice k vyjádření žalobkyně stěžovatel poukázal na to, že chata je součástí pouze jednoho z několika pozemků. Žalobkyně tvrzený příjem z nájmu nijak nedokládá a stěžovatel o tomto příjmu s ohledem na platební neschopnost nájemce pochybuje. S ohledem na odhad ceny nemovitostí není tvrzení žalobkyně o vyšším zisku z nájmu než z případného prodeje případné. Dodatek ke smlouvě o zřízení věcného břemene, dle kterého bylo toto zřízeno jako protislužba, pokládá za účelový. Pokud žalobkyně hodlala umožnit užívání pozemků jiné osobě, nemusela tak činit formou zřízení věcného břemene, které snižuje hodnotu nemovitosti. Podpisy na dodatku navíc nejsou ověřeny notářem, a proto lze pochybovat o datu jeho uzavření.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[9] Kasační stížnost není důvodná.

[10] Stěžovatel uplatnil kasační námitky zpochybňující posouzení právní otázky krajským soudem v předchozím řízení [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Má za to, že skutkový stav byl ve správním řízení zjištěn dostatečně a umožnil učinit závěr, že žalobkyně není osobou v hmotné nouzi podle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

[11] Příspěvek na živobytí je podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi jednou z dávek v systému pomoci v hmotné nouzi. Jak uvedl Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 15. 11. 2012, čj. 4 Ads 55/2012-44, tato sociální dávka představuje provedení ústavně zaručeného práva každého, kdo je v hmotné nouzi, na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek. Uvedeného základního práva zaručeného v čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je možno se domáhat pouze v mezích zákonů, které toto ustanovení provádějí (čl. 41 odst. 1 Listiny). Formulace základního práva zakotveného v čl. 30 odst. 2 Listiny zdůrazňuje jeho subsidiární charakter. Především je pomoc, nezbytná pro zajištění základních životních podmínek, určena těm, kdo nejsou zabezpečeni na základě práva na spravedlivou odměnu za práci (čl. 28 Listiny), na základě práva na hmotné zajištění v přiměřeném rozsahu občana, který bez své viny nemůže získávat prostředky pro své životní potřeby prací (čl. 26 odst. 3 Listiny), ani na základě práva občana na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci a při ztrátě živitele (čl. 30 odst. 1 Listiny).

[12] Toto právo na plnění ze strany státu, které spočívá v pomoci nezbytné k zajištění základních životních podmínek, má subsidiární povahu také v tom, že nenáleží každému, nýbrž jen osobě nacházející se v hmotné nouzi. Osoba se nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejích základních životních podmínek je tak vážně ohroženo [§ 2 odst. 2 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi]. Z této pomoci je proto s ohledem na výše uvedené nutné vyloučit takové osoby, jejichž příjmy sice nedosahují částky živobytí, avšak žijí v takových sociálních a majetkových poměrech, že je nelogické a nespravedlivé poskytovat jim příspěvek na živobytí z daní ostatních osob. Takové osoby totiž ve skutečnosti nejsou v hmotné nouzi a nepotřebují od státu pomoc nezbytnou pro zajištění jejich základních životních podmínek.

[13] Proto podle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb. V § 15 odst. 2 zákon o pomoci v hmotné nouzi stanovuje, že celkovými majetkovými poměry se rozumí hodnota movitého a nemovitého majetku vycházející z jeho zjištěné ceny, kterého lze využít ihned, popřípadě po určité době, pro zvýšení příjmu, a to jak krátkodobě k překlenutí přechodného stavu hmotné nouze, tak dlouhodobě, pokud nelze využít jiné možnosti. Z movitého a nemovitého majetku je vyloučen majetek, jehož prodej nebo jeho jiné využití nelze

po osobě vyžadovat. Pokud jde podle poměrů osoby o běžný nemovitý nebo movitý majetek, jehož hodnota je zjevně nízká nebo naopak tak vysoká, že nelze mít pochyby o tom, že majetkové poměry nebrání přiznání dávky nebo naopak jsou na překážku přiznání dávky, nemusí být jeho cena podle zvláštního právního předpisu zjišťována. To se promítá také do § 14 odst. 2 daného zákona, který stanovuje, že prodej nebo jiné využití majetku příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi nevyžaduje v případech, kdy je zřejmé, že jeho prodej nebo jeho jiné využití by nebyly úměrné zisku z něj plynoucímu nebo pokud to nelze po osobě spravedlivě žádat.

[14] V nyní posuzované věci správní orgány dospěly k závěru, že žalobkyně není osobou v hmotné nouzi, protože vlastní nemovitý majetek, který v dostatečné míře nevyužívá ke zvýšení svých příjmů. Krajský soud nicméně napadeným rozsudkem rozhodnutí žalovaného zrušil s tím, že správní orgány dostatečně nezjistily skutkový stav ohledně stavu nemovitosti a z toho plynoucí možnosti jejího využití za účelem zvýšení příjmu. Dospěl k závěru, že k zodpovězení daných otázek nebyly v nyní posuzované věci způsobilé ani odhady realitních kanceláří, které byly správním orgánům známy z úřední činnosti z jiného řízení vedeného s žalobkyní, ani samotné tvrzení žalobkyně o hodnotě nemovitosti uvedené v žádosti. Stěžovatel nyní tento závěr zpochybňuje s tím, že bližší zjištění skutkového stavu ohledně stavu nemovitosti (jejího interiéru) by nemělo na zjištění ceny vliv, skutkový stav považuje za dostatečně zjištěný, a to jak vyjádřeními realitních kanceláří, tak tvrzením žalobkyně samotné.

[15] Předně je vhodné uvést, že správní orgány při posouzení věci vyšly ze sdělení dvou realitních kanceláří, které jim jsou známy z úřední činnosti (správní orgán I. stupně se jich v jiném správním řízení vedeném s žalobkyní dotazoval na odhad hodnoty jejích nemovitostí). Jestliže stěžovatel nyní tvrdí, že bližší zjištění stavu interiéru by nemělo na správnost odhadu ceny nemovitosti vliv, je toto tvrzení v rozporu s obsahem předloženého správního spisu. Konkrétně realitní kancelář M&M Reality správnímu orgánu I. stupně spolu s odhadem hodnoty nemovitosti v e-mailu výslovně sdělila, že „*je velmi těžké určit cenu nem, kde nevíme jaké jsou dostupné sítě, v jakém stavu je interiér chaty a co v ní vůbec je k dispozici*“. I ze sdělení této realitní kanceláře je proto zřejmé, že její odhad vycházel z velmi omezených informací o stavu nemovitosti. V případě odhadu druhé realitní kanceláře (RE/MAX) zase nelze přehlédnout, že její odhad neodpovídá skutečnostem, které žalobkyně o stavu nemovitosti v průběhu správního řízení sdělovala (odhad např. vycházel z toho, že se na pozemku nachází vlastní studna a chata je připojena k elektřině, ačkoliv žalobkyně uváděla, že u chaty není přístup k pitné vodě z důvodu její kontaminace a chata ani není napojena na inženýrské sítě a správní orgány tato její tvrzení nikdy nezpochybnily).

[16] V této souvislosti je třeba zdůraznit, že z předloženého správního spisu nelze vůbec zjistit, jaké informace o nemovitosti a jaké fotografie správní orgány realitním kancelářím poskytly. S ohledem na obsah odhadů realitních kanceláří se však jeví, že nebyly vůbec seznámeny s tím, že žalobkyně již od podání žádosti o příspěvek na živobytí po celou dobu správního řízení tvrdila, že je nemovitost ve špatném technickém stavu (po vybudování silnice se nemovitost stala sběrným vodním korytem, chata je podmáčená, kvůli povodni v ní zasahovali hasiči, není v ní pitná voda ani elektřina, v obytných místnostech jsou vytrhány okenní rámy a další okna jsou určená k vybourání a opravě, zdivo je mokré, zvětralé a opadává). Z odhadů ani neplyne, zda a jakým způsobem realitní kanceláře zohlednily právní vady nemovitostí a jaký vliv tyto vady mají na případnou zpeněžitelnost pozemků (konkrétně jde o zřízené věcné břemeno, které bylo podle stěžovatele zřízeno účelově a ztěžuje využití pozemků). V tomto ohledu se nynější argumentace stěžovatele částečně rozchází s důvody jeho rozhodnutí, jelikož to vycházelo ze závěru o vysoké hodnotě nemovitostí bránící přiznání nároku na dávku pomoci v hmotné nouzi, zatímco nyní stěžovatel tvrdí, že pokles hodnoty nemovitosti či její horší zpeněžitelnost zavinila žalobkyně vlastním jednáním a nedostatečnou péčí. I z toho je zřejmé,

že ve věci není postaveno najisto, jaká je skutečná hodnota daných nemovitostí a zda je jejich zpeněžení reálné. Stejně tak ve správním spisu nemá oporu závěr žalovaného, dle kterého současný příjem z pronájmu nemovitostí neodpovídá řádnému využití majetku. K výši nájmu se totiž ani jeden z odhadů vůbec nevyjadřoval, resp. realitní kancelář M&M Reality sdělila, že není schopná „cenu pronájmu" odhadnout. Ve shodě s krajským soudem proto Nejvyšší správní soud musí konstatovat, že odhady realitních kanceláří za této situace nejsou způsobilé k tomu, aby na jejich základě bylo možné cokoli spolehlivě usuzovat o hodnotě, prodejnosti či jiné finanční vytěžitelnosti nemovitostí žalobkyně včetně učinění závěru o nepochybně vysoké hodnotě nemovitostí dle § 15 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi.

[17] Stěžovatel sice poukazuje na to, že zpeněžení nemovitých věcí bylo žalobkyni vytýkáno dlouhodobě a ona v tomto směru nic nepodnikala, nicméně takové výtky jsou namístě teprve tehdy, pokud je průkazně zjištěno, že vyšší příjem lze skutečně s ohledem na konkrétní okolnosti získat. Jinými slovy, jestliže stěžovatel zdůrazňuje, že byla žalobkyně opakovaně seznámena s povinností řádně využívat vlastní majetek, mělo by ze správního spisu prokazatelně plynout, z jakých důvodů současný způsob využití majetku s ohledem na konkrétní osobní poměry žalobkyně řádný není a z jakých důvodů lze jeho lepší využití pokládat za reálné. Jak ale Nejvyšší správní soud výše uvedl, takový závěr na základě obsahu správního spisu učinit nelze. Tím stejně jako krajský soud nezpochybňuje možnost správních orgánů případně po řádném objasnění skutkového stavu výše uvedené jednání žalobkyně v rozhodnutí zohlednit. Stejně tak soudní rozhodnutí nebrání správním orgánům, aby v novém rozhodnutí posoudily hodnotu a možnosti zpeněžení jednotlivých pozemků samostatně (tj. případně i bez pozemku, na němž se nachází chata), jak se toho stěžovatel dovolává v replice. Krajským soudem zrušené rozhodnutí však v tomto směru žádné úvahy neobsahovalo a ve vztahu k jednotlivým pozemkům nebyla jejich hodnota a prodejnost samostatně zjišťována, tudíž není namístě, aby se těmito otázkami nyní Nejvyšší správní soud zabýval.

[18] Ani skutečnost, že žalobkyně v žádosti vyplnila do kolonky hodnotu nemovitých věcí (celkem 416 500 Kč), správní orgány nezbavuje povinnosti postupovat v řízení tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (srov. § 3 správního řádu). Podle § 50 odst. 2 správního řádu podklady pro vydání rozhodnutí opatřuje správní orgán. Z výše uvedené právní úpravy pro opatřování podkladů vyplývá, že za zjištění skutkového stavu věci je primárně odpovědný správní orgán vedoucí řízení a tento správní orgán je také primárně povinen opatřit podklady pro vydání rozhodnutí. Naplnění zásady materiální pravdy vyžaduje, aby skutková stránka věci byla zjištěna dostatečně ve vztahu k řádnému posouzení a uplatnění zejména zásad legality (zákonnosti), přiměřenosti a předvídatelnosti rozhodnutí správních orgánů. Pouze v takovém případě je možno považovat skutkový stav za dostatečně zjištěný (Skulová, J. a kol. Správní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 71). Tento závěr obecně platí také v řízení o žádosti. Současně ale řízení o žádosti klade vyšší požadavky na aktivitu účastníka řízení, což se zpravidla projevuje stanovením povinnosti tvrdit určité skutečnosti nebo poskytnout správnímu orgánu součinnost při opatřování podkladů (viz obdobně rozsudky NSS ze dne 4. 7. 2012, čj. 6 Ads 61/2012-15, týkající se žádosti o přiznání invalidního důchodu, nebo ze dne 27. 8. 2015, čj. 2 Ads 106/2015-31, týkající se žádosti o přiznání podpory v nezaměstnanosti, nebo ze dne 16. 11. 2011, čj. 5 As 103/2011-59, týkající se žádosti o trvalý pobyt).

[19] Zákon o pomoci v hmotné nouzi v této souvislosti v § 49 odst. 1 písm. a) žadateli (zde žalobkyni) ukládá povinnost osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, na její výši nebo výplatu a na výzvu se osobně dostavit k příslušnému orgánu pomoci v hmotné nouzi, nebrání-li tomu těžko překonatelné překážky, zejm. zdravotní stav. S ohledem na povahu řízení, resp. jeho předmět ale dané ustanovení nelze vykládat tak, že by bylo povinností žalobkyně, aby za účelem

osvědčení hodnoty jejích nemovitostí pro účely správního řízení zajišťovala na své náklady znalecký posudek apod., neboť to po žadatelích o dávku pomoci v hmotné nouzi nelze spravedlivě požadovat. Jestliže ale sama žalobkyně v nyní posuzované věci v žádosti sdělovala údaj o hodnotě nemovitostí, nelze vyloučit, že takovým posudkem v dané době již disponovala. Správním orgánům se proto nabízela možnost ji vyzvat k poskytnutí součinnosti (např. sdělení a doložení, z čeho toto tvrzení žalobkyně vychází), přičemž následně by mohly takto získané podklady hodnotit z hlediska jejich aktuálnosti, relevance, konfrontovat je s dalšími tvrzeními žalobkyně o stavu nemovitosti, jimiž sama sdělený údaj o hodnotě nemovitosti zpochybňovala konkrétními tvrzeními o špatném stavu nemovitosti (jak v prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech, které je součástí žádosti, tak následně v odvolání), případně posoudit, zda takto sdělený údaj nevyvolává ve světle dalších tvrzení značné pochybnosti o své správnosti, a tomu přizpůsobit další postup při zjišťování skutkového stavu. Tím Nejvyšší správní soud nijak nezpochybňuje možnost učinit v zájmu hospodárnosti řízení závěr o zjevně vysoké hodnotě nemovitostí bránící přiznání dávky (§ 15 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Tato zjevnost nicméně musí vyplývat z dostatečného zjištění skutkového stavu, o kterém nepanují důvodné pochybnosti.

[20] V nyní posuzované věci ale správní orgány tímto způsobem nepostupovaly. Z předloženého správního spisu především není vůbec zřejmé, jak k uváděné částce žalobkyně dospěla, což ani správní orgány blíže nezjišťovaly. Správní orgán I. stupně ve svém rozhodnutí uvedl, že vychází z ceny zjištěné v rámci úřední činnosti (tj. z odhadů realitních kanceláří), protože žalobkyně svůj odhad ničím nepodložila. Stěžovatel tento závěr ve svém rozhodnutí do značné míry korigoval a na základě nedoloženého údaje sděleného žalobkyní uvedl, že „*uvedená hodnota nemovitého majetku je tak vysoká, že je na překážku přiznání dávky*“, což považoval za doložené i na základě odhadů realitních kanceláří. Teprve v řízení před krajským soudem žalobkyně sdělila, že se „*jedná pouze o údaj vycházející z historického odhadu, který ale neodpovídá reálné ceně nemovitosti, a který uvedla, protože danou kolonku ve formuláři musela vyplnit.*“ Jak bylo výše uvedeno, odhady realitních kanceláří v této věci k dostatečnému zjištění stavu věci nepřispěly. V kontextu této věci pak ale nemůže obstát ani přístup stěžovatele vycházející zejm. z ceny sdělené žalobkyní, neboť kromě toho, že tento údaj ničím neosvědčila, tak zejm. již od počátku řízení tvrdila řadu skutečností, které se týkaly problematického stavu nemovitostí. Není možné, aby tyto skutečnosti správní orgány zcela přehlédly, neověřily je a vyšly pouze z nedoloženého údaje o ceně nemovitosti, který vedle těchto podstatných skutečností žalobkyně rovněž ve formuláři uvedla.

[21] Jestliže stěžovatel nyní namítá, že nynější provedení místního šetření by již nic nevypovědělo o stavu nemovitosti v době, kdy správní orgány o věci rozhodovaly, jedná se pouze o důsledek jejich dřívějších pochybení a nedostatečně zjištěného skutkového stavu v dané době, nikoli o faktor, který by mohl zpochybnit správnost závěrů krajského soudu. Podle Nejvyššího správního soudu navíc ani nelze předjímat, zda lze či nelze cenu stanovit přesně ke zpětnému datu.

[22] Co se týče argumentace žalobkyně ohledně nezákonného pořízení fotografií, tou se nyní Nejvyšší správní soud nezabýval, neboť rozsah přezkumu je vymezen námitkami uplatněnými stěžovatelem a řízení o kasační stížnosti neslouží k dalším posuzování námitek účastníka, který byl v řízení před krajským soudem úspěšný a kasační stížnost nepodal (ostatně kasační stížnost pouze proti důvodům rozhodnutí je nepřípustná – viz § 104 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud ani neshledal důvod, aby v řízení o kasační stížnosti prováděl dokazování listinami, které žalobkyně navrhla k důkazu a které se týkaly nových skutečností pojících se k daným nemovitostem. Dokazování až v řízení před kasačním soudem je vyhrazeno spíše výjimečným situacím (srov. § 109 odst. 2 s. ř. s.) a v nyní posuzované věci by provedení daných důkazů

nemělo žádný vliv na posouzení důvodnosti kasační stížnosti. Totéž platí také pro důkazy navržené stěžovatelem (výpisy z katastru nemovitostí dokládající vlastnictví pozemků žalobkyně).

IV. Závěr a náklady řízení

[23] Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji dle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[24] Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Žalobkyně měla ve věci úspěch, avšak právo na náhradu nákladů řízení neuplatnila a ani ze spisu nevyplynulo, že by jí v souvislosti s řízením o kasační stížnosti vznikly jakékoliv náklady. Ve věci neúspěšný stěžovatel nemá právo na náhradu nákladů řízení.

[25] Zástupce byl žalobkyni ustanoven v řízení před krajským soudem usnesením ze dne 4. 2. 2019, čj. 33 A 6/2019-13. Toto zastoupení platí i pro řízení o kasační stížnosti (§ 35 odst. 10 s. ř. s.). Podle § 35 odst. 10 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s., zástupci žalobkyně, který jí byl soudem ustanoven, hradí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát. Za jeden úkon právní služby v dané věci náleží mimosmluvní odměna ve výši 1 000 Kč [§ 9 odst. 2 ve spojení s § 7 bodem 3. vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], která se zvyšuje o 300 Kč paušální náhrady hotových výdajů dle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. Ustanovený zástupce svou odměnu vyčíslil a doložil tak, že mu náleží za čtyři úkony právní služby – dvě porady s klientem [§ 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu], vyjádření ke kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu] a vyjádření k návrhu na přiznání odkladného účinku. Ustanovený zástupce sice poslední úkon vyčíslil ve výši hodnoty celého úkonu, nicméně náleží za něj odměna pouze ve výši jedné poloviny dané sazby, tj. 500 Kč [srov. § 11 odst. 3 a odst. 2 písm. a) advokátního tarifu; obdobně viz rozsudky NSS ze dne 20. 12. 2016, čj. 8 As 152/2015-103, a ze dne 21. 9. 2020, čj. 8 Ads 305/2019-83]. Celkem tedy za úkony právní služby náleží 3 500 Kč a 1 200 Kč činí paušální náhrada hotových výdajů. Ustanovený zástupce doložil, že je plátcem DPH, a proto mu náleží navýšení o částku odpovídající 21 % DPH, tedy 987 Kč. Celková výše odměny ustanoveného zástupce tak činí 5 687 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 10. září 2021

Milan Podhrázký
předseda senátu